

זֶה־הַהַקְדָּוָה
עִם פִּיאוֹר
הַכֶּתֶר וְהַכְּבוֹד

פרשת במדבר ♦ התעוררות העליונים במעשה התחתונים

הַכִּי נָמִי אֶתְעַר לְעִילָא - כפי שהוא העיר את המצוה למטה על ידי קיומה בפועל, כך מתעורר למעלה האיבר העליון שהוא שורש אותה מצוה להאיר אליו.

על ידי התעוררות שורש המצוה בתפארת ובמלכות, נמצא שתפארת ומלכות מתייחדים.

וְעַל יְדֵי זֶה שִׁמְעוּרָר עוֹשֶׂה הַמְצוּה אֶת
שׁוֹרֵשׁ הַמְצוּה שִׁבְתַּפְאֶרֶת וּבִמְלֻכּוֹת,
עֶבֶד שְׁלָמָא לְעֵילָא וְתַתָּא - עוֹשֶׂה
שְׁלוֹם לַמַּעֲלָה וּלְמַטָּה, כְּלוּמַר שִׁתְפָאֶרֶת
שֶׁהִיא מַלְמַלָּה וּמְלֻכּוֹת שֶׁהִיא מַלְמָטָה
מִתִּיחִידִים יַחֲדוּ, כִּי הָאֶרֶץ הַמְצוּה בָּאָה עַל
יְדֵי שְׁמִתִּיחִידִים אִיבְרִי הַמְצוּה הֵיאָה
שִׁבְתַּפְאֶרֶת וּבִמְלֻכּוֹת. כִּמְהָ דַּאֲתָּ אֲמַר -
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁעִיָּה כ"ה) 'אוֹ יַחֲזֵק בְּמַעְזְרֵי
יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִּי', 'א'ו'
מַלְשׁוֹן 'אֵם', אֵם יֵאָחֵז הָאָדָם 'בְּמַעְזְרֵי' שֶׁהוּא
הַתּוֹרָה, כְּלוּמַר אֵם יַעֲסֹק אָדָם בְּתוֹרָה
וְיֻקִּיִּים מִצְוֹתֶיהָ, אֵז 'יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם' לַמַּעֲלָה
וּלְמַטָּה, שֶׁהוּא יַחֲדֵי הַתְּפָאֶרֶת עִם הַמְּלֻכּוֹת
שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַיְסוּד הַנִּקְרָא 'שְׁלוֹם'
הַמִּתְחַבֵּר וְנִמְצָא אַצֵּל הַתְּפָאֶרֶת וְהַמְּלֻכּוֹת,
וְזוֹהוּ פִּירוּשׁ כָּפֶל הַלְשׁוֹנוֹת בְּכַתּוּב 'יַעֲשֶׂה
שְׁלוֹם לִי לְעֵילָא - לַמַּעֲלָה בַתְּפָאֶרֶת,
שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִּי לְתַתָּא - לְמַטָּה
בְּמַלְכּוֹת. וְנִצָּה הַלִּקְוָה דִּדְהָאֵן בְּרֵי נִשְׁתָּה
דְּעֶבֶד פְּקוּדֵי אוֹרִייתָא, אֲשֶׁרִי חִלְקוּ
שֶׁל אוֹתוֹ בֶּן אָדָם שְׁעוֹשֶׂה מִצְוֹת הַתּוֹרָה.

רבי אלעזר חוזר לתחילת דבריו לבאר את הפסוק 'שמחו את ירושלים' וגו', לבאר כי שמחת היחוד למעלה תלויה ביחוד בני ישראל עם ארץ הקודש.

וזוהו ביאור הכתוב 'שִׁחֲחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם
וְגו', בְּגִין דְּחִדּוּהָ לֹא אִשְׁתַּחֲ
וּלֹא בִזְמַנָּא דִּישְׂרָאֵל קִימִי בְּאַרְעָא
קְדִישָׁא - כִּיּוֹן שֶׁהִשְׁמַחָה אֵינָה מִצִּוְיָה אֵלָא
בְּשַׁעָה שֶׁבִּנְי יִשְׂרָאֵל נִמְצְאִים בְּאַרְץ הַקְּדוּשָׁה,
דְּתִמְּוֹן אֲתַחֲבַרְתָּ אֲתָתָא בְּבַעֲלָהּ - שֶׁשֶּׁם
מִתִּייִדּוּת הָאִשָּׁה, שֶׁהִיא מַלְכוּת, עִם בַּעֲלָהּ,
שֶׁהוּא תַּפְאֶרֶת, כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְכוּוֹנֶת כִּנְגֵד
מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל כִּנְגֵד תַּפְאֶרֶת, וְכֹאשֶׁר בִּנְי
יִשְׂרָאֵל נִמְצְאִים בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל מִתַּחֲבָרִים
עִמָּהּ, גּוֹרֵמִים בְּזֶה שְׂגָם לִמְעַל מִתִּייִדּוּתִים
תַּפְאֶרֶת וּמַלְכוּת. וְכֵדִין הוּא חֲדוּתָא
דְּכֹלָא , וְאוֹ, עַל יְדֵי הִיחוד, שְׁרִוּיָה הִשְׁמַחָה
בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, חֲדוּתָא דִּיעֵלָא וְתַתָּא -
שִׁשְׁמַחָה שֶׁהִיא לִמְעַל אֲצֵל הַמַּלְאָכִים וּלְמַטָּה
אֲצֵל בְּנֵי הָאָדָם. אֲבָל בִּזְמַנָּא דִּישְׂרָאֵל לֹא
אִשְׁתַּחֲוּוּ בְּאַרְעָא קְדִישָׁא - בִּזְמַן שֶׁאִין
בִּנְי יִשְׂרָאֵל נִמְצְאִים בְּאַרְץ הַקְּדוּשָׁה, נִמְצָא
שֶׁאִין יְהוָה בֵּין תַּפְאֶרֶת לְמַלְכוּת וּבִכָּל אֵל
נִמְצְאָתָה הִשְׁמַחָה בְּעוֹלָם, וְלִכֵּן אֲסִיר לִיָּה

לְבַר נֶשׁ לְמַחְדֵּי וּלְאַחְזָא חִידוֹ - אסור לו לאדם לשמוח ולהראות שמחה, **דְּכַתִּיב** - שכתוב **ש'שִׁמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם וְגִילּוּ בָּהּ** פל אהֲבִיה' **וְגו'**, ומדייק, **וְגִילּוּ בָּהּ דִּיֵּיקָא** - דוקא בתוך ירושלים ובתוך הארץ שמחים בני ישראל שהם אוהבים, ולא במקום אחר.

רבי אבא חולק על רבי אלעזר שתלה את השמחה במקום, ותולה את השמחה בזמן.

רַבִּי אֲבָא חָמָא חַד בַּר נָשׁ דִּהוּה חַדִּי בְּבִי טְרוּנְיָא דְּבַבְל - ראה אדם אחד שהיה שמח בבית השררה שבבבל, ששם היה מושב לצים, כי בבית

במאמר זה יבואר כי העליונים מתעוררים על ידי מעשה התחתונים. ויבואר על ידי שלושה אופנים: א. על ידי עסק התורה שהקב"ה בא לדור עמו. ב. על ידי מעשי המצוות המעוררים את שורשם למעלה. ג. על ידי ישיבת בני ישראל בארץ הקודש וירושלים, שעל ידי זה מתעורר יחוד קודשא בריך הוא ושכינתה. ומזה יבוא לבאר עליית השכינה בעת הגאולה.

כתוב בפסוק (במדבר ב' ב) **אִישׁ עַל דָּגְלוֹ**
בָּאוֹתוֹת לְבֵית אֲבוֹתָם יִחְנוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְגו' מִנֶּגֶד סָבִיב לְאַהֲל מוֹעֵד יִחְנוּ.
רַבִּי אֱלִעֶזֶר פָּתַח לְבָאָר פְּסוּק זֶה בְּהִקְדַּמַּת
בִּיאור הַפְּסוּק בִּישְׁעִיה (סו י) **שְׂמַחוּ אֶת**
יְרוּשָׁלַיִם וְגִילוּ בָּהּ כָּל אֲהֲבֶיהָ וְגו'
שִׂישׁוּ אֶתָּה מְשׁוֹשׁ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עֲלֶיהָ. וְיֵשׁ
לְהַבִּין מֵה עֲנִינָהּ שֶׁל הַשְּׂמִחָה הַמִּיּוֹחֶדֶת
הַקְּשׁוּרָה אֶל יְרוּשָׁלַיִם דּוּקָא.

להלן (ע"ב) יבאר רבי אלעזר סוד הפסוק 'איש על דגלו', על פי היסוד שכל ענין הנעשה למטה בעולם הזה, מעורר כדוגמתו בעולמות העליונים. ולשם כך מקדים לבאר כמה ענינים הנעשים בעולם הזה המעוררים ועושים רושם בעולמות העליונים.

מתחיל בביאור גודל חביבות דברי התורה לפני הקדוש ברוך הוא ושבח העוסק בהם.

בוא ראה, **כִּמָּה חֲבִיבָא אוֹרִיִּיתָא קָמִי**
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא - כמה חביבה
התורה לפני הקדוש ברוך הוא, **דְּהָא בְּכַל**
אַתְר דְּמַלִּי דְאוֹרִיִּיתָא אֲשַׁתְּמְעוּ -
שהרי בכל מקום שדברי התורה נשמעים בו
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכַל חֵיילֵין דִּילִיָּה
פְּלָהוּ צִייתִין לְמַלְוֹלָה - הקדוש ברוך
הוא וכל צבאותיו כולם מאזינים לדיבורו של
העוסק בתורה. וְכֹאשֶׁר מַתְחִיל מַתְמִיד
וּמוֹסִיף עוֹד לְהַתְמִיד בתורה, **קוּדְשָׁא בְּרִיךְ**
הוּא אֶתִי לְדִיִּירָא עֲמִיָּה - מוסיף הקדוש
ברוך הוא ובא לשכון ולדור עמו, **הֵדָא הוּא**
דְּכֹתִיב - זהו מה שכתוב (שמות כ כא) **בְּכַל**
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת שְׁמִי וְגו' אָבּוֹא
אֵילֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ, 'שמי' זה התורה, כי כל
התורה כולה היא שמותיו של הקדוש ברוך
הוא. **וְלֹא עוֹד, אֵלָּא** כאשר מוסיף להתמיד
בשקידה מרובה בעסק התורה, גורם בזה
דְּשִׁנְאוֹי נִפְלִין קָמִיָּה - ששונאיו של
העוסק בתורה נופלים בפניו, ואלו הקליפות
שכבות תורתו הן נכנעות ונכרתות בפניו,
וְהָא אוֹקְמָה - והרי כבר העמידה.

לאחר שביאר מעלת עסק התורה, בא לבאר מעלת קיום המצוות וההתעוררות הנעשית על ידו להאיר שורשן למעלה.

תָּא חֲזִי - בּוֹא רֵא, פְּקוּדֵי אוֹרֵייתָא
עֲלָאִין אֵינּוֹן לְעִילָא - רמ"ח
 מצוות עשה שבתורה עליונות הן למעלה,
 כלומר שורש רמ"ח מצוות עשה הוא

ברמ"ח איברים העליונים שבתפארת ובמלכות. **אֲתִי בֵּר נֶשׁ וְעֶבֶד פְּקוּדָא**
חֲדָא - כאשר בא אדם ועושה מצוה אחת, **ההוא פְּקוּדָא קִיַּימָא קָמִי**
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּמִתְעַטָּרָא קָמִיהּ - אותה מצוה מאירה ועומדת לפני
הקדוש ברוך הוא ומתעטרת לפניו, **וְאָמַר, פְּלִנְיָא עֲבֵד לִי וּמִן פְּלִנְיָא**
אָנָּא - פלוני עשה אותי ומן פלוני אני. והטעם שהמצוה מעידה לפני הקדוש
ברוך הוא על מי שעשה, הוא **בְּגִין דְּאִיהוּ אֲתַעֲר לִיהּ לַעֲלִילָא** - כיון
שהוא העיר את שורש המצוה למעלה, כי **כְּפִוּוּנָא דְּאִיהוּ אֲתַעֲר לִיהּ לַתַּתָּא**

לכני ישראל שיזכו לצאת מן הגלות 'בשמחה', דהיינו יחד עם כנסת ישראל שהיא השכינה הנקראת 'שמחה'. והרי **פִּינּוֹן דָּאִמֶר 'תַּצְאוּ, מִן גְּלוּתָא הוּא** - מאחר שאמר הכתוב 'תצאו', פירוש, שהוא מדבר על זמן היציאה מן הגלות, ועל אותו זמן אמר שהיציאה תהיה 'בשמחה', דהיינו עם השכינה שנקראת כן, ונמצא כי אף בזמן הגלות אקרי 'שמחה' - נקראת השכינה בשם 'שמחה', ולא כפי שנתבאר לעיל שבזמן הגלות נקראת השכינה בשם 'יראה'.

רבי אלעזר משיב לשאלת רבי יהודה, כי כבר בתחילת הקמת המלכות מן הגלות היא נקראת בשם 'שמחה', אף שעדיין לא נגאלה לגמרי.

אָמַר לִיה - השיב לו רבי אלעזר, ודאי הכי הוא דכל זמנא דאיהי בגלותא ושכיבת לעפרא לא אקרי 'שמחה' - ודאי כן הוא כפי שאמרנו שכל זמן שהשכינה היא בגלות והיא שוכבת בעפר, אינה נקראת בשם 'שמחה' אלא בשם 'יראה', אך כל זה הוא רק עד דקודשא בריך הוא ייתי לגבה ויזיקים לה מעפרא - שהקדוש ברוך הוא יבוא אליה ויזיק אותה מעפרה, ויִימָא - וזהו על ידי שיאמר לה 'התנערי מעפר וגו' קומי שבי ירושלים התפתחי מוסרי צוארך שביה בת ציון' (שם נב ב), ועוד יאמר לה 'קומי אורי וגו' כי בא אורך וקבדו ה' עליך זרח' (שם ס א). וְשֵׁם בְּהִיּוֹת הַשְּׂכִינָה שוכבת עדיין בעפר יתחברון פחדא - יתחברון הקדוש ברוך הוא והשכינה כאחד, כדו 'חדוותא אקרי' - אז באותה שעה בהיותה בעפר סמוך לקימתה כאשר היא מתחברת עם הקדוש ברוך הוא, כבר נקראת היא בשם 'שמחה', כי היא חדוותא דכלא - שמחת כל המלאכים כמו שהולך ומבאר. וקדין - ואז נאמר עליה 'כי בשמחה תצאו ודאי, אף שעדיין לא יצאה מן הגלות לגמרי, אך ראוייה כבר ליקרא כן מאחר שחזרה כבר להתחבר עם הקדוש ברוך הוא.

רבי אלעזר ממשיך ומבאר אופן יציאת השכינה מן הגלות ועלייתה אל היכל המלך כאשר המלאכים יוצאים לקראתה. כדו - כעת באותו זמן, לאחר שהתחברה השכינה עם הקדוש ברוך הוא, אז בעלייתה למקומה במלכות דאצילות לאחר

קימתה מן העפר, כמָה חֲיִילִין יִפְקֹון לְקַבְּלָא דְמִטְרוֹנִיתָא - כמה צבאות של מעלה יצאו לקראת השכינה לקבל את פניה בבואה אל היכל המלך לחדוותא דהלולא דמלכא - לשמחת הנישואין של המלך, שהיא שמחת היחוד הנעשה מחדש בין הקדוש ברוך הוא לשכינה, כמָה דָּאָתָא אָמַר - כמו שנאמר בהמשך הכתוב לאחר שאמר 'כי בשמחה תצאו וגו', ממשיך הנביא ואומר (שם נה יב) **וְהָיָה יוֹמָם יִפְצְחוּ וְגו'** לפניהם רנה, 'ההרים' אלו מלאכי הקדוש ברוך הוא, כלומר המלאכים מצד התפארת שהיא בחינת קודשא בריך הוא, והם יוצאים לקראת השכינה לקבל את פניה בבואה לפני הקדוש ברוך הוא. והגבעות' אלו מלאכי השכינה, שהם מלאכים שמצד המלכות, והם עולים עמה בבואה ליכנס אל היכל המלך. ואז 'יפצחו לפניכם רנה', כי בעת ההיא מתייחדים אלו המלאכים אלו באלו, ופוצחים ב'רנה' לפני השכינה והקדוש ברוך הוא העולים למקומם הראשון באצילות, כי הקדוש ברוך ירד למקומה כדי להעלותה. וקְתִיב - וכן כתוב עוד בנבואת ישעיה, לאחר שאמר 'התנערי מעפר קומי וגו', אמר עוד שם (נב יב) 'כִּי לֹא בְּחִפְזוֹן תֵּצְאוּ וּבְמִנוּסָה לֹא תֵלְכוּן כִּי הִלַּךְ לִפְנֵיכֶם ה' וּמֵאֲסַפְכֶם וְגו' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל'. ופירוש הכתוב הוא, 'כי הולך לפניכם ה' זהו תפארת עם המלאכים שלו, ומאספכם אלהי ישראל, זו מלכות עם המלאכים שלה.

שרים וסגנים עושים מיני שחוק ושמחות כדי לשמחם, בְּטֶשׁ בִּיה - בעט בו להוכיחו, אָמַר 'שְׂמִחוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם' כְּתִיב, ומשמעו כמו 'שמחו עם ירושלים', והיינו כי רק בְּזִמְנָא דִּירוּשָׁלַיִם בְּחִדָּה בְּעֵי בִר נֶשׁ לְמַחְדֵי - רק בזמן שירושלים היא בשמחה, והיינו כשהיא בבנינה, אז צריך לשמות, אבל בזמן כאשר ירושלים חרבה ואינה בשמחה, אסור לשמות.

יבאר, כי רבי אלעזר החולק על רבי אבא הולך לשיטתו שהוא מפרש ראשית הכתוב 'שמחו את ירושלים' באופן אחר.

רְבִי אֶלְעָזָר שאמר למעלה שאין לו לאדם לשמוח אלא בשעה שבני ישראל יושבים בארצם, הולך בזה לְטַעְמִיה - לשיטתו, דָּאִמֶר - שאמר רבי אלעזר פירוש אחר על ראשית הפסוק 'שְׂמִחוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם', שלא כפי שפירש רבי אבא, כי הוא מפרש שכוונת הכתוב היא שהשמחה היא רק בארץ ציון וירושלים. ולכן מפרש רבי אלעזר כי הֵינּוּ דְּכִתִּיב - זהו מה שכתוב (תהלים ק ב) **'עֲבֹדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה'**, כלומר הכתוב מדבר רק בעבודת ה' שבארץ ישראל כי רק שם שייכת השמחה. ומוכיח זאת, כי הנה לכאורה יש סתירה בין שני מקראות, כְּתוּב אֶחָד אֹמֵר 'עֲבֹדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה', וְכְתוּב אֶחָד אֹמֵר (שם ב יא) **'עֲבֹדוּ אֶת ה' בִּירְאָה וְגִילּוֹ בְּרַעְדָּה'**, שהעבודה צריכה להיות מתוך יראה ורעדה ולא מתוך שמחה, מָה בֵּין הָאֵי לְהָאֵי - מה יש בין פסוק זה לפסוק זה, כיצד נוכל לקיים את שני הכתובים. אָלָא יישוב הכתובים כך הוא, כָּאֵן שנאמר 'עֲבֹדוּ אֶת ה' בשמחה', הוא מדבר בְּזִמְנָא דִּישְׂרָאֵל שְׂרָאן בְּאַרְעָא קְדִישָׁא - בזמן שבני ישראל שרויים בארץ הקודש, שהתבאר כי בעבור זה מתייחדת המלכות עם התפארת ונמצאת השמחה בכל, כָּאֵן שנאמר 'עֲבֹדוּ אֶת ה' בִּירְאָה וְגִילּוֹ בְּרַעְדָּה' הוא בְּזִמְנָא דִּישְׂרָאֵל שְׂרָאן בְּאַרְעָא אַחְרָא - בזמן שבני ישראל שרויים בארץ אחרת, ומאחר ואין השמחה שרויה אין עבודת ה' מתקיימת אלא בִּירְאָה.

מוסיף לבאר באופן אחר כי השכינה עצמה נקראת 'יראה' בחוצה לארץ.

דָּבָר אַחֵר עֲבֹדוּ אֶת ה' בִּירְאָה, דָּא נִנְסֵת יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנָא דְּאִיהִי

בְּגִלוּתָא בִּינֵי עַמְמֵי - 'יראה' זו כנסת ישראל שהיא המלכות בזמן שהיא בגלות בין האומות, כלומר המלכות עצמה נקראת בשם 'יראה' כשהיא בגלות, כי אז היא מייסרת ומטלת יראה על בני ישראל שאין נוהגים כשורה. ועל זמן זה מדבר הכתוב 'עֲבֹדוּ אֶת ה' כאשר המלכות היא 'בִּירְאָה'. ולכן אין ראוי שתהיה לאדם שמחה בעת הגלות אלא יראה. אבל כאשר המלכות בארץ ישראל היא נקראת 'שמחה', ועל זמן זה אומר הכתוב 'עֲבֹדוּ אֶת ה' כאשר היא 'בשמחה', ולכן ראוי לאדם לשמות.

לכן פירש רבי אלעזר גם את סוף הכתוב 'וגילו בה כל אוהביה' כי רק בארץ הקודש אפשר לשמות, ולא כדעת רבי אבא שהוא תלוי רק בזמן שמחת ירושלים, כיון שגם ראשית הכתוב 'שמחו את ירושלים', שממנה הוכיח רבי אבא את שיטתו, מפרש רבי אלעזר כי היינו רק בארץ ציון וירושלים.

רבי יהודה מקשה לדברי רבי אלעזר שאמר שבזמן הגלות אין המלכות נקראת 'שמחה' אלא 'יראה', מלשון הכתוב 'כי בשמחה תצאו' שמדבר על זמן היציאה מן הגלות.

אָמַר לוֹ רְבִי יְהוּדָה לרבי אלעזר, לדברך שבעת גלות השכינה שהיא המלכות בארץ העמים היא נקראת 'יראה', קשה, וְהָא כְּתִיב - והרי כתוב (ישעיה נה יב) **'כִּי בְשִׂמְחָה תֵצְאוּ, וְדָא - וְזוּ הִיא נִנְסֵת יִשְׂרָאֵל'**, שהנביא מבשר

נפשי צמאה לדעת כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר > עם פירוש "הכתר והכבוד"

ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

